

Одеський національний медичний університет
Кафедра внутрішньої медицини №2

Силабус курсу
ВІКОВІ ТА ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ
СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

Обсяг	4 кредити / 120 годин
Семестр, рік навчання	IV семестр 2
Дні, час, місце	Понеділок – п’ятниця 4 - 6 акад. годин, згідно з розкладом Аудиторії Центру реконструктивної та відновної медицини (Університетська клініка) ОНМедУ, відділення внутрішніх хвороб
Викладач (-і)	Завідувач кафедри: Штанько Василь Андрійович, к.мед.н., доцент, Заслужений лікар України, Професор кафедри: Тихонова Сусанна Адольфівна, д.мед.н., професор, кардіолог вищої категорії, професійний член Європейського Товариства Кардіологів, член Всеукраїнської Асоціації Кардіологів України
Контактний телефон	+38048 715 38 64 +380 50 316 43 38 (завуч кафедри)
Е-mail	imedicine2@ukr.net
Робоче місце	Центр реконструктивної та відновної медицини, 1. 4 поверх: відділення внутрішньої медицини: кабінети №№ 24, 35а, лекційна аудиторія; 2. цокольний поверх – кабінет доцента; 3. 1 поверх: кабінет для відпрацювання практичних навичок.
Консультації	Очні консультації: – четвер – з 14.00 до 16.00; – субота – з 9.00 до 13.00 Онлайн консультації на платформі (Microsoft Teams): – четвер – з 14.00 до 16.00; – субота – з 9.00 до 13.00

КОМУНІКАЦІЯ

Очно в аудиторіях та кабінетах кафедри, дистанційно на платформі *Microsoft Teams*, в окремих випадках за попереднім попередженням – в *Viber*-групах.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни

Предметом вивчення вибіркової навчальної дисципліни (ВНД) «Вікові та гендерні особливості перебігу серцево-судинних захворювань» для здобувачів освіти III освітньо-наукового рівня є гендерні та вікові особливості клінічного перебігу серцево-судинних захворювань (ССЗ), патогенетичні механізми їх розвитку та прогресування, оптимізації стратегій і тактик ведення пацієнтів на засадах доказової медицини, потенційні побічні ефекти кардіологічних лікарських засобів в вікових та гендерних групах, особливості немедикаментозних втручань, первинна та вторинна профілактика ССЗ.

Пререквізити і постреквізити курсу (Місце дисципліни в освітній програмі)

ВНД базується на знаннях студентів з навчально-освітніх програм «Внутрішня медицина», «Пропедевтики внутрішньої медицини», пропедевтики педіатрії, загальної хірургії та базових дисциплін (анатомії людини та патоморфології, фізіології та патофізіології, мікробіології, вірусології та імунології, радіології та фармакології. Додатково вивчення ВНД забезпечує здобувачам ступеня доктора філософії поглиблення знань з дисциплін «Академічна доброчесність», «Професійна етика наукової діяльності в галузі охорони здоров'я» та «Педагогіка вищої школи».

Набуті знання, навички, вміння та компетентності з ВНД стануть основою для поглиблення знань в питаннях внутрішньої медицини, зокрема кардіології та складуть підґрунтя для подальшої безперервної післядипломної освіти.

Мета курсу

Метою ВДН є підготовка фахівців, які є здатними компетентно розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та дослідницької інноваційної діяльності при плануванні та виконанні власних досліджень, та підготовка докторів філософії до якісного виконання функціональних обов'язків, пов'язаних з вибором оптимальних немедикаментозних та медикаментозних стратегій і тактик ведення пацієнтів кардіологічного профілю різних вікових груп та залежно від статі, що має підвищити ефективність та безпеку лікування, підвищити якість життя пацієнтів та його тривалість.

Завдання дисципліни

Основними завданнями ВНД є надання здобувачам ступеня доктора філософії знань щодо:

- особливостей гендерних та вікових факторів ризику розвитку та прогресування ССЗ;
- гендерних та вікових особливостей патогенезу ССЗ;
- гендерних та вікових особливостей клінічної маніфестації ССЗ та їх прогресування;
- сучасних методів прогнозування перебігу та ускладнень ССЗ у пацієнтів різних вікових груп та залежно від статі;

- ознак передозування кардіологічними лікарськими препаратами залежно від віку, їх побічної дії, ймовірного перебігу та шляхів попередження й корекції побічних ефектів;
- оптимізації ведення кардіологічних пацієнтів різних вікових груп та статі з використанням сучасних стандартів медикаментозного та немедикаментозного лікування.

Очікувані результати

В результат засвоєння змісту ВНД здобувач ступеня доктора філософії повинен **знати**:

- та системно розуміти проблему гендерних та вікових особливостей розвитку та прогресування ССЗ для майбутньої професійної та наукової діяльності;
- методи та критерії оцінки гендерних та асоційованих з віком феноменів та процесів в кардіології;
- основні принципи аналізу та узагальнення результатів наукових досліджень в області гендерної та вікової кардіології;
- клінічну епідеміологію, принципи, методи та досягнення доказової медицини в області гендерної та вікової кардіології;
- сучасні методи дослідження, біомаркери різних процесів та станів в області гендерної та вікової медицини, їх інформативність.

вміти

- демонструвати знання методології дослідження і методів в гендерній та віковій кардіології;
- самостійно і критично проводити аналіз і синтез наукових даних в області гендерної та вікової кардіології;
- обирати сучасні способи діагностики, лікування та профілактики захворювань людини з урахуванням гендеру та віку;
- використовувати результати наукових досліджень в області гендерної та вікової кардіології, та фармацевтичній практиці;
- представляти результати наукових досліджень в області гендерної та вікової кардіології в усній і письмовій формах у науковому співтоваристві, відповідно до національних та міжнародних стандартів;
- використовувати етичні принципи в роботі з пацієнтами різних вікових груп та статі, дотримуватися наукової та медичної етики;
- демонструвати академічну доброчесність та діяти відповідально щодо достовірності отриманих наукових результатів.
- оцінити інформацію щодо діагнозу на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень, а саме, визначати перелік необхідних клініко-лабораторних та інструментальних досліджень та оцінювати їх результати у пацієнтів різних вікових груп та статі.
- визначати принципи лікування захворювань, необхідний режим праці та відпочинку, характеру харчування у пацієнтів різних вікових груп та статі.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

ВНД «Вікові та гендерні особливості перебігу серцево-судинних захворювань» складається з 4 кредитів ЄКТС (120 годин), кожний кредит містить 15 аудиторних годин та 15 годин для самостійної роботи (СР). Всього — 60 аудиторних годин та 60 годин для СР.

Методи навчання

Вивчення ВНД реалізується на основі таких методів навчання:

- домінуючі засобами навчання: наочні, вербальні, практичні, самостійна пошуково-освітня робота;
- ведення тематичних пацієнтів;
- опитування;
- групові дискусії з проблемних клінічних та наукових ситуацій;
- індивідуально-контрольна співбесіда;
- ситуаційні завдання («кейс-метод»);
- виконання індивідуальних клінічних досліджень.

Всі види занять забезпечується методичними розробками, наочними засобами навчання (презентації), інформаційним ресурсом кафедри. Використовуються демонстрації тематичних хворих, розбір історій хвороб тематичних пацієнтів банку кафедри, симуляційні тренінги.

На 1-му практичному занятті (ПЗ) слухачеві надається детальний план роботи в клініці та забезпечуються умови для його реалізації. План включає: перелік досліджень, які має засвоїти слухач; список тематичних пацієнтів, курацію яких він має виконати протягом вивчення ВНД; визначення часу консультацій з викладачем, та часу для участі в клінічних обходах, практичних конференціях.

Слухачам рекомендується брати симуляційні тренінги з використанням кардіореспіраторного симулятора пацієнта (КРСП) *Harvey*, який надає можливість відпрацювати 50 клінічних сценаріїв з навичок кардіопульмональної аускультатії.

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Гендерні та вікові особливості факторів ризику серцево-судинних захворювань

Тема 2. Гендерні особливості вікової еволюції рівнів АТ та патогенезу артеріальної гіпертензії.

Тема 3. Гендерні особливості дисліпідемій та метаболічних розладів

Тема 4. Гендерні та вікові особливості перебігу артеріальної гіпертензії

Тема 5. Гендерні та вікові особливості перебігу хронічних коронарних синдромів

Тема 6. Гендерні та вікові особливості перебігу коронарних синдромів

Тема 7. Гендерні та вікові особливості перебігу серцевої недостатності

Тема 8. Гендерні та вікові особливості порушень ритму та провідності серця

Тема 9. Ведення пацієнтів з АГ з урахуванням вікових та гендерних характеристик

Тема 10. Ведення пацієнтів з хронічними коронарними синдромами з урахуванням вікових та гендерних характеристик

Тема 11. Ведення пацієнтів з серцевою недостатністю з урахуванням вікових та гендерних характеристик

Тема 12. Ведення пацієнтів з порушенням ритму та провідності з урахуванням вікових та гендерних характеристик

Тема 13. Підсумкове заняття. Залік

Перелік рекомендованої літератури:

а) основна

1. Артеріальна гіпертензія вагітних: рекомендації ESC/ESH 2020. УКР. МЕД. ЧАСОПИС, 2020, 31 січня [Електронна публікація: WWW.UMJ.COM.UA].
2. СТАБІЛЬНА ІШЕМІЧНА ХВОРОБА СЕРЦЯ КЛІНІЧНА НАСТАНОВА, ЗАСНОВАНА НА ДОКАЗАХ, 2021 [Електр. публікація: <https://www.dec.gov.ua/mtd/stabilna-ishemichna-hvoroba-serczya/>].
3. Мелень Ю.П., Ігнацевич М.П., Скибчик В.А. ОСОБЛИВОСТІ СТЕНОКАРДІЇ В ПАЦІЄНТІВ БЕЗ ОБСТРУКТИВНОГО УРАЖЕННЯ КОРОНАРНИХ АРТЕРІЙ. ПЛ, Т. 11, № 1, 2022. [Електр. публікація: www.plr.com.ua].
4. І.А. Свінціцький І.А. ІШЕМІЧНА ХВОРОБА СЕРЦЯ В ПАЦІЄНТІВ МОЛОДОГО ВІКУ: СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ. Практик.лікар, Т.5, №3, 2016 [Електр. публікація: www.likar-praktik.kiev.ua]
5. Кучерява М.В. Гендерні особливості результатів реваскуляризації міокарда у пацієнтів зі стабільною ІХС. Україн. журнал серцево-судинної хірургії 2021; 1(42). DOI: <https://doi.org/10.30702/ujcvs/21.4203/k011038-043/13-089> .
6. Вікові аспекти фармакотерапії / Під редак. О.М. Біловола. Харків: Изд-во ХНМУ, 2018, 90с.
7. Ляшук Р.П., Ляшук П.М. Метаболічний синдром як міждисциплінарна проблема (огляд літератури). Міжнарод. Ендокринолог. журнал, 2017, Т. 13, N7, DOI: 10.22141/2224-0721.13.7.2017.115748.
8. Закревська О.В. ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО МЕДИКАМЕНТОЗНОГО ЛІКУВАННЯ ПАЦІЄНТІВ ПОХИЛОГО ВІКУ. Практик. лікар, №2, 2015 [Електр. Публікація: www.likar-praktik.kiev.ua].
9. О.І. Мітченко О.І., Ілюшина Г.Я. Рання менопауза як специфічний фактор серцево-судинного ризику в жінок. Україн. Кардіолог. журнал 2016, Додаток 3, с. 85-90.

б) додаткова

1. Sobanski PZ, Krajnik M, Goodlin SJ. Palliative Care for People Living With Heart Disease-Does Sex Make a Difference? Front Cardiovasc Med. 2021 Feb 5;8:629752. doi: 10.3389/fcvm.2021.629752.

2. Pacheco C, Mullen KA, Coutinho T, Jaffer S, et al. The Canadian Women's Heart Health Alliance Atlas on the Epidemiology, Diagnosis, and Management of Cardiovascular Disease in Women - Chapter 5: Sex- and Gender-Unique Manifestations of Cardiovascular Disease. *CJC Open*. 2021 Nov 23;4(3):243-262. doi: 10.1016/j.cjco.2021.11.006.
3. Cífková R., Johnson M.R., Kahan T. et al.(2020) Peripartum management of hypertension: a position paper of the ESC Council on Hypertension and the European Society of Hypertension. *Eur. Heart J. Cardiovascular Pharmacotherapy*, (<https://doi.org/10.1093/ehjcvp/pvz082>).
4. Odening KE, Deiß S, Dilling-Boer D, Didenko M, Eriksson U, et al. Mechanisms of sex differences in atrial fibrillation: role of hormones and differences in electrophysiology, structure, function, and remodelling. *Europace*. 2019 Mar 1;21(3):366-376. doi: 10.1093/europace/euy215.
5. Regitz-Zagrosek V., Roos-Hesselink J.W., Bauersachs J. et al.(2018) ESC Scientific Document Group. 2018 ESC Guidelines for the management of cardiovascular diseases during pregnancy. *Eur. Heart J.*, 39: 3165–3241.
6. Shufelt CL, Pacheco C, Tweet MS, Miller VM. Sex-Specific Physiology and Cardiovascular Disease. *Adv Exp Med Biol*. 2018;1065:433-454. doi: 10.1007/978-3-319-77932-4_27.
7. Roy-O'Reilly M, McCullough LD. Age and Sex Are Critical Factors in Ischemic Stroke Pathology. *Endocrinology*. 2018 Aug 1;159(8):3120-3131. doi: 10.1210/en.2018-00465.
8. Lodi E, Carollo A, Martinotti V, Modena MG. Hypertension and Pharmacological Therapy in Women. *High Blood Press Cardiovasc Prev*. 2018 Jun;25(2):147-150. doi: 10.1007/s40292-018-0257-0.
9. El Khoudary SR, Aggarwal B, Beckie TM, Hodis HN, Johnson AE, Langer RD, Limacher MC, Manson JE, Stefanick ML, Allison MA; American Heart Association Prevention Science Committee of the Council on Epidemiology and Prevention; and Council on Cardiovascular and Stroke Nursing. Menopause Transition and Cardiovascular Disease Risk: Implications for Timing of Early Prevention: A Scientific Statement From the American Heart Association. *Circulation*. 2020 Dec 22;142(25):e506-e532. doi: 10.1161/CIR.0000000000000912. Epub 2020 Nov 30.
10. Leonard EA, Marshall RJ. Cardiovascular Disease in Women. *Prim Care*. 2018 Mar;45(1):131-141. doi: 10.1016/j.pop.2017.10.004. Epub 2017 Dec 13.

Інформаційні електронні ресурси:

1. Всеукраїнська асоціація кардіологів України // <http://www.ukrcardio.org>
2. Всеукраїнська асоціація атеросклерозу України // <http://www.athero.org>
3. <http://www.mozdocs.kiev.ua>
4. American College of Cardiology <http://www.acc.org/>
5. American Heart Association <http://news.heart.org/>
6. BMJ Clinical Evidence <http://clinicalevidence.bmj.com>
7. European Society of Cardiology <http://www.escardio.org/>

8. Medscape from WebMD <http://www.medscape.com>
9. National Institute for Health and Clinical Excellence (NICE) <https://www.nice.org.uk/>
10. The Cochrane Collaboration The Cochrane Library <http://www.cochrane.org/>
11. Національна наукова медична бібліотека України <http://library.gov.ua/>
12. Ресурс по прогнозуванню міжлікарських взаємодій (на базі інструкцій FDA, англійською) URL: <http://www.drugs.com>
13. Ресурс лікарських засобів «Компендіум» <http://compendium.com.ua>

Інформаційне забезпечення:

Електронна бібліотека ОНМедУ: посилання на вкладені методичні розробки лекцій та ПЗ, методичні рекомендації.

Репозиторій ОНМедУ: наукові журнали, автореферати дисертацій

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю:

Поточний контроль здійснюється на ПЗ відповідно до сформульованих завдань з кожної теми. При оцінюванні навчальної діяльності надається перевага стандартизованим методам контролю: усному опитуванню, оцінка доповіді з клінічному розборі тематичних пацієнтів, оцінювання вміння брати участь у дискусії з проблемних питань. При засвоєнні кожної теми за поточну навчальну діяльність слухачу виставляються традиційна оцінки за 4-бальною шкалою. Поточна успішність розраховується як середній поточний бал, тобто середнє арифметичне всіх отриманих аспірантом (здобувачем) оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми, наприклад 4,75.

Оцінювання поточного контролю з дисципліни

Критері оцінки:

– ***«відмінно»***: аспірант виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для розв'язання задач, здатен продукувати новаторські способи вирішення проблем, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.

– ***«добре»***: аспірант вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує завдання і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

– ***«задовільно»***: аспірант здатен оволодіти значною частиною теоретичного матеріалу, але переважно – в репродуктивній формі, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може

аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

– **«незадовільно»:** аспірант володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

До підсумкової атестації допускаються лише ті аспіранти, які не мають академічної заборгованості і мають середній бал за поточну навчальну діяльність не менше 3,50.

Форми і методи підсумкового контролю:

Підсумковий контроль у формі **заліку** у формі індивідуальної співбесіди здійснюється на підсумковому занятті після успішного засвоєння усіх тем ВНД «Вікові та гендерні особливості перебігу серцево-судинних захворювань». До заліку допускаються слухачі, які відвідали усі передбачені ВНД аудиторні заняття, виконали весь об'єм СР та мають середній бал за поточну навчальну діяльність не менше 3,51.

Оцінка за дисципліну є середнім арифметичним двох складових: середній поточний бал як середнє арифметичне всіх поточних оцінок; традиційна оцінка за залік

Середній бал за дисципліну переводиться в традиційну оцінку з дисципліни за 4-бальною шкалою і розцінюється як співвідношення цього середнього арифметичного до проценту засвоєння необхідного об'єму знань з даного предмету.

Конвертація традиційної оцінки з дисципліни за багатобальною шкалою: виконує інформаційно-обчислювальний центр університету. Отриманий середній бал за дисципліну шляхом його помноження на 40 (отримана оцінка округлюється до цілих) конвертується в оцінку за 200-бальною шкалою, яка, свою чергу, переводиться в традиційну оцінку з дисципліни за 4-бальною шкалою.

Середній бал за дисципліну	Оцінка з дисципліни за 200-бальною шкалою	Оцінка з дисципліни за 4-бальною шкалою (традиційна оцінка)
4,62–5,0	185–200	5
3,77–4,61	151–184	4
3,0–3,76	120–150	3

Самостійна робота здобувачів (СР)

Складає 50% від обсягу ВНД та включає: доаудиторну та позааудиторну підготовку до лекцій, ПЗ відповідно до тематичних планів; роботу у відділеннях клінічних бази кафедри, у тому числі у лабораторіях та відділенні функціональної діагностики, інтерпретацію даних лабораторних та інструментальних методів дослідження, що стосуються проблем гендерної та вікової кардіології у позааудиторний час; засвоєння практичних навичок за допомогою фантому □ КРСП *Harvey*, роботу з пацієнтами; індивідуальну роботу: виступ на науково-практичній конференції клініки, написання статей,

тощо.

Викладачі кафедри забезпечують можливість здійснювати СРС та під час ПЗ та іспиту проводять контроль та оцінку її виконання.

ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»)

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Завдання необхідно виконувати вчасно згідно дедлайну (розкладу занять). За невчасне виконання завдання аспірант отримує незадовільну оцінку. Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях з будь-якої причини, то відпрацювання здійснюється у встановлені викладачем терміни відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в ОНМедУ» (посилання на положення на сайті університету <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/osvitnijproces.pdf>). Перескладання заліку здійснюється відповідно до затвердженого деканатом графіку.

Політика щодо академічної доброчесності

Політика освітньої компоненти ґрунтується на засадах академічної доброчесності (положення доступне на сайті університету <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennja-prodobrochesnist.pdf>) та визначається системою вимог, які викладач пред'являє до здобувача при вивченні освітньої компоненти: а) самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); б) посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей.

Політика щодо відвідування та запізнь

Для отримання задовільної оцінки обов'язковим є відвідування і робота під час аудиторних занять (лекціях і ПЗ). Запізнення не вітаються. Аспіранту дозволяється запізнитися з поважної причини не більше ніж на 10 хвилин.

Мобільні пристрої

Використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача є порушенням дисципліни. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Поведінка в аудиторії

Курс передбачає роботу в колективі (група, члени колективу кафедри, співробітники клінічної бази кафедри). Всі середовища спілкування є дружніми, творчими, відкритими до конструктивної критики. Підтримуються такі цінності: повага до колег; толерантність до інших; сприйнятливість та неупередженість; аргументованість згоди або незгоди з думкою інших учасників дискусії, а також власної думки; шанування гідності особистості опонента/-ки під час спілкування; дотримання етики академічних взаємовідносин